

Marcin Jurewicz

Brytyjski model systemu prawnego izb handlowych o dobrowolnym udziale przedsiębiorców

Ekonomiczne Problemy Usług nr 97, 383-392

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marcin Jurewicz

Politechnika Białostocka

BRYTYJSKI MODEL SYSTEMU PRAWNEGO IZB HANDLOWYCH O DOBROWOLNYM UDZIALE PRZEDSIĘBIORCÓW

Wprowadzenie

Celem opracowania jest przedstawienie ustroju prawnego brytyjskich izb handlowych i ich znaczenia dla rozwoju przedsiębiorczości. Brytyjskie izby handlowe tworzą reprezentatywny europejski system prawny izb handlowo-przemysłowych o dobrowolnej przynależności. Cechuje się on dużymi możliwościami kształtowania statusu prawnego izb przez ich członków. Egzemplifikacją brytyjskiego systemu prawnego jest ustrój prawny izb gospodarczych, funkcjonujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W państwach członkowskich Unii Europejskiej są dwa modele organizacyjne izb handlowo-przemysłowych: „francuski” o powszechnym akcesie i „brytyjski” o dobrowolnym udziale przedsiębiorców.

1. Zarys historyczny funkcjonowania izb handlowo-przemysłowych

Rozwój gospodarczy i formowanie się społeczności kupców spowodowały potrzebę ich reprezentowania i strzeżenia interesów handlu. Średniowieczne gildie kupieckie, czyli związki kupców działające w imieniu swoich członków i zabezpieczające ich przywileje, były wcześniejszym wzorcem izb gospodarczych.

W IX wieku w Hiszpanii (Barcelona) ustanowiono związek kupców trudniący się handlem morskim – „Consulado del Mar”. Na podstawie jego doświadczeń od XIII wieku tworzone we wszystkich większych portach Hiszpanii „kolegia kupieckie”. Były to ośrodki handlowe, które nierzadko miały charakter publiczny ze względu na powierzenie im przez władze miejskie pewnych czynności admi-

nistracyjnych i sądowych¹, między innymi rozstrzygania sporów handlowych, pełnienia obowiązków policji portowej i rzecznej, tworzenia szkół handlowych i przemysłowych oraz przedstawiania władzom opinii i wniosków w sprawie rozwoju handlu, przemysłu i żeglugi. Działalność korporacji kupieckich przyczyniła się do utworzenia w 1485 roku w Antwerpii pierwszej w Europie izby handlowej, a w 1599 roku w Marsylii – rady do strzeżenia spraw handlowych, która dała początek powstałej w tym mieście w 1650 roku pierwszej francuskiej izbie handlowej². Ustanawiane w następnych latach francuskie izby handlowe (w 1700 r. w Dunkierce, w 1701 r. w Tuluzie i Bordeaux)³ były organizacjami o dobrowolnym członkostwie. Rewolucja francuska wstrzymała na kilka lat ich intensywny rozwój, lecz od 1802 roku wznowiono aktywność izb handlowych, które stopniowo przejmowały określone zadania administracji publicznej⁴. Izby gospodarcze o charakterze publicznoprawnym (samorząd gospodarczy) powstały w XIX wieku, podobnie jak samorząd terytorialny, w następstwie decentralizacji administracji publicznej i utrwalania się ustroju demokracji obywatelskiej. Dla tworzenia się samorządu duże znaczenie miały upadek ustroju feudalnego i państwa monarchii absolutnej oraz zniesienie społeczeństwa stanowego opartego na monopolu władzy szlachty i poddaństwa chłopów⁵. Upadek feudalizmu oznaczał powstanie państwa prawa, opartego na konstytucji. Wszyscy ludzie stali się wolni i równi wobec prawa, stając się podmiotem władzy. Pojawienie się społeczeństwa obywatelskiego miało związek z rewolucją francuską w 1789 roku, w wyniku której obalono ustrój feudalny⁶. Powołano samorząd jako zdecentralizowaną formę administracji publicznej, a w konsekwencji nastąpił jej podział na administrację rządową i samorządową. Panowało przeświadczenie, że samorząd jest skuteczniejszy w rozwiązywaniu spraw bezpośrednio interesujących obywateli oraz oszczędniejszy niż aparat administracji rządowej, scentralizowanej i zbiurokratyzowanej, funkcjonującej w oddaleniu od problemów danej społecz-

¹ M. Grzelak, R. Kmieciak, *Ustrój i zadania samorządu gospodarczego*, w: *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, red. S. Wykretowicz, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1998, s. 161.

² Tamże, s. 162.

³ T. Wróblewski, *Samorząd gospodarczy w projekcie ustawy o samorządzie gospodarczym*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1997, nr 39, s. 193.

⁴ M. Grzelak, R. Kmieciak, dz.cyt., s. 162.

⁵ S. Wykretowicz, *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej*, w: *Samorząd w Polsce...*, s. 9, 13.

⁶ Tamże, s. 9.

ności lokalnej, zawodowej itp. Samorząd terytorialny najwcześniej powołano we Francji. W konstytucji z 1791 roku nazwano go władzą komunalną, czyli gminną⁷. W roku 1802 Napoleon dekretem konsularnym ustanowił izby handlowe. Ich główne cele były następujące: współdziałanie w dziedzinie rozwoju stosunków gospodarczych i koordynowanie tych stosunków oraz pośredniczenie między zawodowo-gospodarczymi interesami kupców a zbiorowym interesem społecznym⁸. Izby handlowe we Francji były początkowo osobami prawa prywatnego, o dobrowolnej przynależności kupców, a od czasu uchwalenia dekretu z 1802 roku stopniowo zaczęły realizować zadania administracji publicznej. System izb francuskich był podwaliną pod niemieckie izby handlowe i izby handlowo-przemysłowe w całej Europie Zachodniej, a także na ziemiach polskich pod zaborami (XVIII i XIX w.)⁹. W roku 1830, opierając się na prawie francuskim, powołano w Prowincji Reńskiej dla miast Elberfeld i Barmen pierwszą niemiecką izbę handlową. Istotna zmiana w organizacji izb handlowych w Niemczech pojawiła się w 1848 roku. Uległy one przekształceniu i stały się osobami publicznoprawnymi, mającymi kompetencje administracyjnoprawne. Ich zadaniem było doradztwo organom państwowym i gospodarczym oraz wyrażanie interesów handlu i przemysłu¹⁰. W XIX wieku, na skutek intensywnego rozwoju handlu i przemysłu oraz tworzenia się silnych ekonomicznie grup interesu w handlu i przemyśle, izby handlowo-przemysłowe stały się ważną i wpływową formą organizacji kupieckich. Swoją pozycję wzmocniły w XX wieku i współcześnie w ustroju demokracji obywatelskiej oddziałują na politykę gospodarczą państw¹¹. W polskim systemie prawnym izby gospodarcze są oparte na „brytyjskim” modelu organizacyjnym izb handlowych – zgodnie z ustawą z 30 maja 1989 roku o izbach gospodarczych. Są to dobrowolne organizacje, działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i będące przedstawicielami środowiska przedsiębiorców wobec organów władzy i administracji publicznej. Zmiana ustroju socjalistycznego na demokratyczny i wprowadzenie gospodarki rynkowej, której podstawą jest zasada wolności dzia-

⁷ Tamże, s. 13; zob. także D. Janicka, *Ustrój administracji w nowożytnej Europie*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2002, s. 134–137.

⁸ T. Wróblewski, dz.cyt., s. 193.

⁹ M. Grzelak, R. Kmiecik, dz.cyt., s. 162.

¹⁰ Tamże.

¹¹ S. Wykrętowicz, *Samorząd jako wyraz demokracji...*, s. 27; zob. też S. Bułajewski, *Samorzędy zawodowe i gospodarcze jako samorzędy specjalne*, w: *Wolność zrzeszania się w Polsce*, red. M. Chmaj, C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 223–224; S. Wykrętowicz, *Rozwój samorządu korporacyjnego jako zdecentralizowanej administracji publicznej*, w: *Z badań nad samorządem zawodowym w Polsce*, red. R. Kmiecik, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2010, s. 14–18.

łałości gospodarczej, przyczyniły się do przyjęcia systemu dobrowolnego członkostwa w izbach gospodarczych.

Na podstawie zasady subsydiarności regulacja prawna ustroju izb gospodarczych (handlowo-przemysłowych) w Unii Europejskiej jest objęta sferą uprawnień państw członkowskich, nie zaś instytucji unijnych. W krajach należących do Unii Europejskiej są dwa systemy organizacyjne izb handlowo-przemysłowych:

- a) model „francuski” – charakteryzujący się powszechną przynależnością; na podstawie systemu prawa publicznego funkcjonują izby handlowo-przemysłowe w następujących państwach: Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Luksemburgu, Niemczech, Słowacji, Słowenii, Włoszech;
- b) model „brytyjski” – odznaczający się dobrowolnym akcesem przedsiębiorców do izb handlowo-przemysłowych; zgodnie z systemem prawa prywatnego izby prowadzą działalność w następujących państwach: Wielkiej Brytanii, Austrii, Belgii, Bułgarii, Cyprze, Czechach, Danii, Estonii, Finlandii, Irlandii, na Litwie, Łotwie, Malcie, w Polsce, Portugalii, Rumunii, Szwecji i na Węgrzech¹².

2. Brytyjski system prawny izb handlowych o dobrowolnym członkostwie przedsiębiorców

W Wielkiej Brytanii nie ma odrębnych przepisów określających status prawny izb handlowo-przemysłowych. Źródła prawa angielskiego: Halsbury's Laws of England i Halsbury's Statutes of England, obejmujące ogół angielskich przepisów prawnych i ustaw parlamentarnych, nie regulują ustroju prawnego izb handlowo-przemysłowych¹³. Izby handlowo-przemysłowe, organizacje o osobowości prywatnoprawnej, są ustanawiane w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (jak w większości przypadków) bądź stowarzyszeń prawa cywilnego – terytorialnych lub branżowych. Kilka izb zostało utworzonych na podstawie przywileju królewskiego (Royal Charter)¹⁴.

¹² J. Bevaart, *Izby handlowo-przemysłowe w Europie oraz ich rola dla gospodarki*, „Jurysta” 1994, nr 9, s. 23; zob. J. Gola, K. Horubski, *Funkcjonowanie izb gospodarczych jako przejaw samorządności przedsiębiorców*, w: *Prawna działalność instytucji społeczeństwa obywatelskiego*, red. J. Blicharz, J. Boć, Kolonia Limited, Wrocław 2009, s. 283–285.

¹³ R. Butler, *Ogólna analiza systemu funkcjonowania izb handlowo-przemysłowych w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Francji*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2002, s. 9.

¹⁴ Tamże, s. 36.

Przynależność do izb handlowych w Wielkiej Brytanii jest dobrowolna. Reprezentacją krajową izb jest Zrzeszenie Brytyjskich Izb Handlowych (The Association of British Chambers of Commerce – BCC), na którego rzecz zespolone izby handlowe uiszczają opłatę stowarzyszeniową. Obecnie jest 61 regionalnych izb handlowych, akredytowanych i stowarzyszonych w Zrzeszeniu Brytyjskich Izb Handlowych, łącznie zaś izby skupiają 81 tys. przedsiębiorstw. Oprócz regionalnych izb handlowych prowadzi działalność 135 miejskich izb handlowych, także stowarzyszonych w Zrzeszeniu Brytyjskich Izb Handlowych, zrzeszających ponad 12 tys. członków¹⁵. Zrzeszenie Brytyjskich Izb Handlowych jest stowarzyszeniem i nie ma uprawnień władczych wobec izb jako swoich członków, z wyjątkiem możliwości odwołania ich członkostwa¹⁶. Jest ono zarządzane przez Radę (albo Zarząd) wybieraną przez członków. W jej skład wchodzi reprezentanci regionalnych izb handlowych oraz ważni przedstawiciele londyńskiego środowiska biznesu, czyli naczelnik banku Anglii (Governor of the Bank of England), prezes Giełdy Międzynarodowej (Chairman of the International Stock Exchange) i prezes Londyńskiego Towarzystwa Lloyd's (Lloyd's of London)¹⁷.

Izbami handlowymi w Wielkiej Brytanii administruje komitet, który pełni funkcje odpowiadające zarządowi spółki i zatrudnia personel załatwiający bieżące sprawy związane z działalnością izby. Kadencja tego organu wykonawczego wynosi 3 lata. Przedsiębiorcy zrzeszeni w izbie tworzą walne zgromadzenie, które podejmuje uchwały odnoszące się do najistotniejszych zagadnień dla funkcjonowania izby.

W latach 1989–1991 Ministerstwo Pracy utworzyło na terenie Anglii sieć organizacji TEC (Training and Enterprise Council – Komisja ds. Szkolenia i Inicjatyw Zawodowych). Podobne przedsięwzięcia podjęto w Walii i Szkocji. Są one oparte na kontrakcie z Ministerstwami: Pracy oraz Handlu i Przemysłu, a zadaniem organizacji jest przygotowywanie i prowadzenie szkoleń oraz rozwój przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym¹⁸. Izby handlowo-przemysłowe i TEC uzupełniały się w prowadzonej przez nie działalności. Z pożytkiem dla przedsiębiorców rozpoczął się proces łączenia tych organizacji w nowe instytucje – CCTEs (Chambers of Commerce, Training and Enterprise – Izby Handlowe,

¹⁵ *Funkcjonowanie samorządu gospodarczego w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa 2007, s. 21.

¹⁶ R. Butler, dz.cyt., s. 36.

¹⁷ Tamże, s. 36–37.

¹⁸ Tamże, s. 37–38.

Szkoleniowe i Przedsiębiorczości). CCTEs mogą być uznawane i akredytowane przez BCC zbieżnie z izbami handlowo-przemysłowymi¹⁹.

Organizacje typu *business links* ustanowiono w 1993 roku jako efekt partnerstwa między TECs, izbami handlowo-przemysłowymi i władzami lokalnymi na terenie całej Wielkiej Brytanii. W działalności tej uczestniczą także inne lokalne organizacje, jak Agencja Przedsiębiorczości (Enterprise Agency) lub uczelnia danego terenu. *Business links* wspomagają rozwój małych firm, w których liczba zatrudnionych mieści się w granicach od 10 do 200 osób²⁰. Każda organizacja jest oparta na lokalnej izbie handlowo-przemysłowej, szczególnie w sferze dostępu do usług²¹, a siedzibą jest zwykle izba handlowo-przemysłowa.

Zrzeszenie Brytyjskich Izb Handlowych kieruje także forum handlowych organizacji afiliowanych – TPA (Trade and Professional Alliances – Stowarzyszenia Handlowo-Zawodowe). Stowarzyszenia TPA przejęły zadania pełnione przez cechy i gildie londyńskie, a dotyczące reprezentowania interesów rzemieślników i kupców. Organizacje TPA funkcjonują w strukturze organizacyjnej zrzeszenia, mając prawo wyboru do rad tej organizacji i jej komitetów specjalistycznych. Są one przedstawicielami około 120 tys. przedsiębiorców²². TPA, wykonując ekspertyzy w wielu sektorach działalności gospodarczej, kształtują stanowisko zrzeszenia²³ – organizacji przedstawiającej władzom opinie środowiska biznesu odnoszące się do problematyki gospodarczej.

Głównym zadaniem izb jest reprezentowanie interesów ich członków w sprawach ogólnokrajowych, regionalnych i lokalnych oraz świadczenie usług na rzecz firm, w tym niezrzeszonych. Do takich usług należą między innymi wystawianie świadectw pochodzenia oraz realizowanie szkoleń²⁴. Zadania te są po części finansowane ze środków publicznych. Ponadto do zadań izb należy wspieranie przedsiębiorców w formie doradztwa i nawiązywania kontaktów handlowych, udostępnianie informacji gospodarczej, przygotowywanie wystaw handlowo-przemysłowych typu „biznes dla biznesu”, spotkań z reprezentantami władz i administracji, wydawanie publikacji (w postaci elektronicznej, biuletynów i periodyków izby) oraz przygotowywanie programów telewizyjnych i radiowych

¹⁹ Tamże, s. 38.

²⁰ Tamże.

²¹ *The Road to European Union*, Eurochambres, Brussels 2002, s. 32.

²² R. Butler, dz.cyt., s. 38.

²³ Tamże.

²⁴ *Funkcjonowanie samorządu...*, s. 21.

poświęconych problematyce gospodarczej²⁵. Opinie członków Zrzeszenia Brytyjskich Izb Handlowych w sprawach na temat zagadnień handlu mogą być przedstawiane władzom ustawodawczym na poziomie lokalnym, parlamentu i rządu oraz Unii Europejskiej. Brytyjskie izby handlowe organizują zagraniczne misje handlowe oraz wystawy, zarządzają klubami eksportu, które prowadzą szkolenia w dziedzinie eksportu. Szkolenia te są użyteczne dla przedsiębiorców w rozszerzaniu działalności na nowe rynki zagraniczne wskutek odpowiednio wykonywanych badań rynkowych i dostępu do informacji na temat trendów rynkowych²⁶.

Nie ma norm prawnych nakładających obowiązki zasięgnięcia opinii Zrzeszenia Brytyjskich Izb Handlowych i jego izb członkowskich przez lokalne i państwowe władze publiczne. Izby mają jednak duży wpływ na prowadzenie polityki gospodarczej i społecznej²⁷. Zadaniemi izb, konsultowanymi z władzami publicznymi, są: prowadzenie baz danych odnoszących się do firm funkcjonujących na obszarze ich kompetencji, analizowanie rozwoju gospodarki lokalnej, systemu podatkowego, zatrudnienia i zmian na rynku pracy, badanie funkcjonowania systemu prawnego oraz informowanie o stanie handlu zagranicznego²⁸.

Majątek izb tworzą przede wszystkim składki członkowskie oraz sprzedaż usług członkom i przedsiębiorcom niezrzeszonym. Wysokość składki członkowskiej jest zależna od liczby pracowników zatrudnionych w firmie. Komitet ustala wysokość składki, która następnie podlega zatwierdzeniu przez członków izby na walnym zgromadzeniu²⁹. Gdy składki są, zdaniem członków izby, zbyt wysokie, mogą odrzucić decyzję komitetu na walnym zgromadzeniu³⁰. Izby, oprócz finansowania zadań publicznych, nie uzyskują środków finansowych z budżetu. Prowadząc działalność zgodnie z prawem, są niezależne od władz oraz administracji.

Zakończenie

Możliwości kształtowania statusu prawnego przez izby działające w brytyjskim systemie prawnym o dobrowolnej przynależności są duże. Ogół zrze-

²⁵ R. Butler, dz.cyt., s. 37.

²⁶ Tamże.

²⁷ *Samorząd gospodarczy jako partner firm w akcesji do Unii Europejskiej*, Raport Krajowej Izby Gospodarczej, Krajowa Izba Gospodacza, Warszawa 2001, s. 70.

²⁸ Tamże.

²⁹ R. Butler, dz.cyt., s. 9.

³⁰ Tamże, s. 10.

szonych przedsiębiorców ma prawo uczestniczyć w walnych zgromadzeniach. Dobrowolny udział wyraża uprawnienie do rezygnacji z członkostwa w izbie i możliwość rozwiązania ich na podstawie własnych uchwał. Izby te mają strukturę organizacyjną liniowo-sztabową.

W strukturze liniowo-sztabowej działają połączone ze sobą hierarchicznymi więziami służbowymi komórki liniowe; wspierają one organy funkcjonalne – sztaby, które nie mają kompetencji decyzyjnych wobec komórek liniowych. Komórki sztabowe tworzą eksperci wykonujący zadania opiniotwórcze i doradcze. Funkcjonalny podział pracy wyraża się w łączeniu czynności zgodnie z podobieństwem funkcji pracy, wynikających ze wspólnych zadań (dla usprawnienia działalności organizacji)³¹. Hierarchiczny układ organizacyjny izb handlowych w Wielkiej Brytanii nie jest rozbudowany, tworzą go bowiem walne zgromadzenie, komitet, personel administracyjny, a funkcje sztabów pełnią organizacje doradcze, na przykład *business links*. W brytyjskich izbach handlowych praca jest podzielona między niewielką liczbę organów, wykonujących zróżnicowane czynności (komitet i organizacje doradcze). Ponadto struktura organizacyjna tych izb jest w ograniczonym stopniu sformalizowana – określona umiarkowaną liczbą przepisów prawnych, które nie są rygorystyczne.

Brytyjski system prawny nie zawiera odrębnych przepisów odnoszących się do ustroju prawnego izb handlowo-przemysłowych o dobrowolnej przynależności. Organizacje te, mając osobowość prywatnoprawną, funkcjonują w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością lub stowarzyszeń. Walne zgromadzenie członków jest organem uchwałodawczym izby, rozstrzygającym o zagadnieniach najważniejszych dla jej funkcjonowania. Organ wykonawczy izby, który prowadzi aktualną działalność i reprezentuje izbę, to komitet. Dwustopniowy system brytyjskich izb handlowo-przemysłowych tworzą izby terenowe i lokalne, a na szczeblu krajowym – Zrzeszenie Brytyjskich Izb Handlowych (BCC). Zrzeszenie to, działając w formie prawnej stowarzyszenia, nie ma kompetencji władczych wobec zrzeszonych izb oprócz uprawnienia do pozbawienia ich członkostwa.

Zakres zadań izb handlowych w Wielkiej Brytanii jest umiarkowany. Mają one jednak dużą samodzielność w określaniu tych zadań i metod ich wykonywania w wewnętrznych aktach prawnych. Do głównych zadań izb w Wielkiej Brytanii należą: świadczenie usług dla przedsiębiorców usprawniających wyko-

³¹ M. Jo Hatch, *Teoria organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 188; K. Krzakiewicz, *Podstawy organizacji i zarządzania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1994, s. 81–82, 87–89.

nywanie przez nich działalności gospodarczej, czyli organizowanie szkoleń, doradztwo, przyczynianie się do powstawania kontaktów handlowych, przygotowywanie spotkań z przedstawicielami władz i administracji, oraz udzielanie członkom porad w zakresie problematyki gospodarczej. Zrzeszenie Brytyjskich Izb Handlowych przekazuje władzom opinie przedsiębiorców na temat zagadnień gospodarczych.

Aktywność izb handlowo-przemysłowych w Wielkiej Brytanii jest finansowana głównie ze składek członkowskich i świadczenia usług przedsiębiorcom. Działalność brytyjskich izb jest niezależna od władz i administracji, nie podlegają one nadzorowi sądów bądź organów administracyjnych, a ich funkcjonowanie powinno być oparte na kryterium zgodności z prawem.

Samodzielność prawna brytyjskich izb handlowych, organizacji o dobrowolnej przynależności, jest obszerna. Wpływ poglądów i stanowiska środowiska biznesu na problematykę gospodarczą w państwie nie jest tak duży, jak w systemach prawnych modelu „francuskiego” – o powszechnym członkostwie w izbach handlowo-przemysłowych.

Literatura

- Bevaart J., *Izby handlowo-przemysłowe w Europie oraz ich rola dla gospodarki*, „Jurysta” 1994, nr 9.
- Bułajewski S., *Samorządy zawodowe i gospodarcze jako samorządy specjalne*, w: *Wolność zrzeszania się w Polsce*, red. M. Chmaj, C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Butler R., *Ogólna analiza systemu funkcjonowania izb handlowo-przemysłowych w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Francji*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2002.
- Funkcjonowanie samorządu gospodarczego w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa 2007.
- Gola J., Horubski K., *Funkcjonowanie izb gospodarczych jako przejaw samorządności przedsiębiorców*, w: *Prawna działalność instytucji społeczeństwa obywatelskiego*, red. J. Blicharz, J. Boć, Kolonia Limited, Wrocław 2009.
- Grzelak M., Kmiecik R., *Ustrój i zadania samorządu gospodarczego*, w: *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, red. S. Wykętowicz, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1998.
- Janicka D., *Ustrój administracji w nowożytnej Europie*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2002.
- Jo Hatch M., *Teoria organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.

Krzakiewicz K., *Podstawy organizacji i zarządzania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1994.

Samorząd gospodarczy jako partner firm w akcesji do Unii Europejskiej, Raport Krajowej Izby Gospodarczej, Warszawa 2001.

The Road to European Union, Eurochambres, Brussels 2002.

Wróblewski T., *Samorząd gospodarczy w projekcie ustawy o samorządzie gospodarczym*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1997, nr 39.

Wykrętowicz S., *Rozwój samorządu korporacyjnego jako zdecentralizowanej administracji publicznej*, w: *Z badań nad samorządem zawodowym w Polsce*, red. R. Kmiecik, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2010.

Wykrętowicz S., *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej*, w: *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, red. S. Wykrętowicz, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1998.

BRITISH MODEL OF THE LAWFUL SYSTEM OF CHAMBERS OF COMMERCE WITH VOLUNTARY MEMBERSHIP OF ENTREPRENEURS

Summary

The aim of chambers of commerce is representing the economic interests of businessmen in their productive, commercial, architectural or service activity, particularly in relation to the public administration and to the external trade. There are two modifications of the lawful system of chambers of commerce in the European Union: French system with general membership and British system with voluntary membership of businessmen. Polish lawful system of chambers of commerce is an example of British system which is characterized by a high degree of self-dependence. It means a possibility to decide about their lawful status by members.